

fald ikke alene er valgmaaden, der er bestemmende. Der advares også mod at forfalde til brug af kulturvariablen i forklaringer af tværnationale variationer. Bedste bud er, at man i en række, iøvrigt nok så forskellige, partier er blevet langt mere bevidst med hensyn til den mulige værdi af at præsentere vælgerne for et afbalanceret udvalg af kandidater. Partiernes strategiske overvejelser, vekslende og tilfældige, som de ofte er, er måske i virkeligheden den bedste forklarende faktor? Skade da, at denne variabel er så vanskelig at håndtere i empirisk forskning. Den sammenlignende udforskning af den hemmelige have er langt fra færdig.

Mogens N. Pedersen
Institut for Erhvervsret og Politologi
Odense Universitet

Pannayotis Ifestos, *European Political Cooperation. Towards a Framework of Supranational Diplomacy?*, Aldershot: Avebury/Gower, 1987, 635 s., \$ 65,00.

Bogen er skrevet af en græsk diplomat, der i en årrække var tilknyttet sit lands EF-delegation, og formentlig med tanke på erhvervelse af en højere akademisk grad. Det oplyses, at bogen er udsprunget af et meget større projekt, der også omfatter mulighederne for et autonomt vesteuropæisk forsvarssamarbejde samt økonomiske og monetære spørgsmål i forbindelse med EF, men at behandlingen af det europæiske (udenrigs)politiske samarbejde (EPS) er publiceret særskilt – blandt andet af omfangsmæssige årsager. Det turde være en fornuftig disposition i betragtning af den anmeldte bogs volumen.

Den (formodede) akademiske habiliteringsintention fremgår først og fremmest af bogens indledende fem kapitler, der meget udførligt behandler en række relevante – somme tider også mindre relevante – teoretiske problemer i forbindelse med studiet af den udenrigspolitiske proces inden for EPS. Indledningsvis bringes et længere generelt kapital om teoridannelsen om international politik og udenrigspolitik, ligesom der er særskilte kapitler om magtbegrebet, interessebegrebet og – ganske kortfattet – integrationsteori. Det er alt for meget, især da forfatterens generelle teoretiske betragtninger er relativt konventionelle. Men der er også sympatiske træk ved den teoretiske del.

For det første placerer Ifestos klart sin analyse af EPS-samarbejdet inden for studiet af udenrigspolitik og ikke inden for integrationstilgangen, hvilket hænger sammen med hans prisværdigt nøgterne grundsyn, at EPS ikke er starten på et overnationalt projekt, men et forsøg fra nationalstaternes side på at øge deres udenrigspolitiske handle- og indflydelsesmuligheder. Han er derfor også varsom med at bruge begrebet »den europæiske interesse« som noget, der er uafhængig af og overordnet medlemmernes nationale interesser. Den fælles interesse, som EPS-samarbejdet hviler på og forudsætter, fremkommer enten ved identificering af fælles elementer i de enkelte nationale interesser eller ved en tilnærmelse imellem dem. For det andet søger han bevidst at definere og afgrænse, hvilken særlig

fald ikke alene er valgmåden, der er bestemmende. Der advares også mod at forfalde til brug af kulturvariablen i forklaringer af tværnationale variationer. Bedste bud er, at man i en række, iøvrigt nok så forskellige, partier er blevet langt mere bevidst med hensyn til den mulige værdi af at præsentere vælgerne for et afbalanceret udvalg af kandidater. Partiernes strategiske overvejelser, vekslende og tilfældige, som de ofte er, er måske i virkeligheden den bedste forklarende faktor? Skade da, at denne variabel er så vanskelig at håndtere i empirisk forskning. Den sammenlignende udforskning af den hemmelige have er langt fra færdig.

Mogens N. Pedersen
Institut for Erhvervsret og Politologi
Odense Universitet

Pannayotis Ifestos, *European Political Cooperation. Towards a Framework of Supranational Diplomacy?*, Aldershot: Avebury/Gower, 1987, 635 s., \$ 65,00.

Bogen er skrevet af en græsk diplomat, der i en årrække var tilknyttet sit lands EF-delegation, og formentlig med tanke på erhvervelse af en højere akademisk grad. Det oplyses, at bogen er udsprunget af et meget større projekt, der også omfatter mulighederne for et autonomt vesteuropæisk forsvarssamarbejde samt økonomiske og monetære spørgsmål i forbindelse med EF, men at behandlingen af det europæiske (udenrigs)politiske samarbejde (EPS) er publiceret særskilt – blandt andet af omfangsmæssige årsager. Det turde være en fornuftig disposition i betragtning af den anmeldte bogs volumen.

Den (formodede) akademiske habiliteringsintention fremgår først og fremmest af bogens indledende fem kapitler, der meget udførligt behandler en række relevante – somme tider også mindre relevante – teoretiske problemer i forbindelse med studiet af den udenrigspolitiske proces inden for EPS. Indledningsvis bringes et længere generelt kapitel om teoridannelsen om international politik og udenrigspolitik, ligesom der er særskilte kapitler om magtbegrebet, interessebegrebet og – ganske kortfattet – integrationsteori. Det er alt for meget, især da forfatterens generelle teoretiske betragtninger er relativt konventionelle. Men der er også sympatiske træk ved den teoretiske del.

For det første placerer Ifestos klart sin analyse af EPS-samarbejdet inden for studiet af udenrigspolitik og ikke inden for integrationstilgangen, hvilket hænger sammen med hans prisværdigt nøgterne grundsyn, at EPS ikke er starten på et overnationalt projekt, men et forsøg fra nationalstaternes side på at øge deres udenrigspolitiske handle- og indflydelsesmuligheder. Han er derfor også varsom med at bruge begrebet »den europæiske interesse« som noget, der er uafhængig af og overordnet medlemmernes nationale interesser. Den fælles interesse, som EPS-samarbejdet hviler på og forudsætter, fremkommer enten ved identificering af fælles elementer i de enkelte nationale interesser eller ved en tilnærmelse imellem dem. For det andet søger han bevidst at definere og afgrænse, hvilken særlig

slags udenrigspolitik EPS står for. Blandt andet påpeger han, at de to primære afhængige variabler i udenrigspolitisk forskning, beslutninger og policies, stort set glimrer ved deres fravær i EPS-samarbejdet. EPS er en ramme for konsultationer og udarbejdelse af selektive fælles deklARATIONER snarere end for en bred politisk proces som den, der på nationalt plan skaber en egentlig udenrigspolitik.

Efter disse omstændelige, men ikke interesseløse teoretiske overvejelser går Ifestos i bogens anden og tredje del over til en mere historisk dokumentation af EPS' historie fra Haag-topmødet i december 1969, hvor beslutningen om EPS blev taget, til Luxembourg-mødet i december 1985, der bandt »EF-pakken« sammen og gjorde EPS til et formelt, traktatfæstet element i det europæiske samarbejde ved siden af EF. Gennemgangen indledes med en ganske kort, men yderst præcis analyse af drivkræfterne bag EPS, både historisk og aktuelt. Ifestos fremdrager især fire sådanne behov: det af EFs interne udvikling skabte behov for en ekstern, udenrigspolitisk dimension; omgivelsernes behov for en europæisk politisk samtalepartner; behovet for tilpasning til et mere og mere multilateraliseret diplomatisk miljø; samt ikke mindst nationalstaternes behov for et forum, hvorigennem vigtige nationale diplomatiske interesser kan fremmes, for eksempel ved at dele information, tale »med én stemme« udadtil etc.

Hovedsynspunktet er, at EPS' primære funktion er at være et yderligere redskab i medlemstaternes udenrigspolitiske interessevaretagelse, ikke en ny selvstændig aktør i international politik. Ifestos anser det derfor ikke for sandsynligt, at EPS inden for en overskuelig fremtid kan blive forum for skabelsen af en egentlig europæisk udenrigspolitik i traditionel forstand, heller ikke efter EF-pakkens gennemførelse, som analyseres særdeles detaljeret i bogens femte hoveddel. Forinden er der i fjerde del gennemført en grundig institutionel gennemgang af EPS-samarbejdet og dets relationer til EF, der er præget af samme nøgterne analyse som resten af bogen.

Endelig rummer bogen en næsten 200 sider lang analyse af EPS' Mellemøst-»politik«, der detaljeret, men også ganske skarpt fokuserer på EPS' muligheder og begrænsninger som policy-instrument. Begrænsningerne ligger blandt andet i EPS' mangel på selvstændige implementeringsinstrumenter, medlemslandenes lave forpligtelsesgrad samt vanskelighederne ved at følge op på positioner, der er udviklet i en kompleks, fragmenteret beslutningsstruktur omfattende 12 lande med vidt forskellige interesser og perspektiver. Omvendt peger Ifestos også på, at EPS faktisk i mange henseender har vist sig at være et meget nyttigt instrument til koordinering af medlemslandenes Mellemøst-interesser og deres repræsentation udadtil. Det springende punkt var (og er) overgangen fra deklARATIONSTIL handlingsplanet, hvor alskens centrifugale kræfter har en tendens til at dukke op fra nationalstatsplanet.

Afslutningsvis diskuterer Ifestos mulighederne for at føje endnu en dimension, den forsvarspolitiske, til det europæiske samarbejde. I betragtning af hans analyse af EPS kan det ikke undre, at han er stærkt skeptisk over for muligheden for at etablere en forsvarsmæssig pendant til EPS; på den anden side udelukker han ikke mulighederne for en gradvis udvidelse af det sikkerhedspolitiske element i EPS. Ifestos har således en stærkt realistisk vurdering af EPS' muligheder og

(især) begrænsninger, men han er ikke negativ eller nedvurderende. Tværtimod opfatter han EPS som den vigtigste europæiske nyudvikling siden Rom-traktaten og som en ægte afspejling af det euroæiske samarbejdes aktuelle stade. At det mere minder om de Gaulles »fædrelandenes Europa« end om føderalisternes europæiske union kan forfatteren meget vel leve med.

Ifestos' bog er alt for lang både med hensyn til detaljer og udenomsværker. Men det er trods disse mangler også en god bog, der både rummer velgennemførte empiriske analyser, en god beskrivelse af EPS' institutioner og en fornuftig teoretisk tilgang til emnet.

Nikolaj Petersen
Institut for Statskundskab

Stein Ugelvik Larsen (ed.), *Lov og struktur*, Bergen: Universitetsforlaget, 1987, 285 s., NKr. 280,00.

For en del år siden udsendte en række samfundsforskere i Bergen nogle små hæfter, der bar fællestitlen »Lov og Struktur«. Ideen med disse hæfter var at diskutere enkelte særligt kendte og/eller vigtige samfundsvidenskabelige lovmæssigheder, som for eksempel den af Robert Michels formulerede oligarkiets jernlov, loven om profitratens faldende tendens, medieforskningens tottrins-hypotese, eller hvad det nu ellers kunne være.

Nu har gruppen i Bergen samlet de mange små hæfter i en bog, som Stein Ugelvik Larsen har redigeret og skrevet en indledning til. I indledningen fortælles om tanken med det hele, medens resten af bogen udgøres af ikke mindre end 24 præsentationer og diskussioner af lige så mange formulerede lovmæssigheder, hypoteser, teorier, grundlæggende strukturer eller hvilken betegnelse, man nu foretrækker. Under alle omstændigheder er der tale om klassiske og principielt testbare generaliseringer om samfundsmæssige forhold.

Alle bidragene er bygget op over en nogenlunde ens læst: »Loven« præsenteres i sin oprindelige formulering og derefter i oversættelse, med en kort redegørelse for, hvad den egentlig handler om. Så redegøres der kort for baggrunden for loven og siges lidt om den person, hvis navn almindeligvis knyttes til den. I mange tilfælde er der tale om, at der kan identificeres en hel forskningshistorie, inden en sådan lovmæssighed udmøntes i en formulering, der sidenhen bliver klassisk. Det ved forfatterne naturligvis, men pladsen har ikke rigtigt tilladt, at man går ind i længere redegørelser for denne form for forskningshistorik.

Så gives der en nærmere præcisering i formaliseret form, og der formuleres en kritik, blandt andet i form af en drøftelse af generaliserbarhed og af mulighederne for empirisk at teste de pågældende love, inden der gives lidt empiri, som regel på baggrund af norske forhold. Det er en god og klar struktur, som forsøger at være fair i sin præsentation af disse love – samtidig med, at der lægges op til en kritisk drøftelse, der kommer godt rundt om de pågældende emner.